

Socialne neenakosti: spol, rasa in razred

Sociologi so vedno iskali načine kako pojasniti oblike socialnih neenakosti v vseh družbah in kako te variirajo med samimi družbami in med časom. Bogastvo, moč, prihodki in vse ostalo je med ljudmi in posameznimi skupinami ljudi zelo neenakomerno razporejeno in ni naključno razdeljeno ampak ima nekakšen vzorec. Tako imajo nekateri več in drugi občutno manj. Te »manj vredne« skupine so tako tudi bolj izpostavljene raznim vrstam diskriminacije in so tako tudi nezmožne živeti status, kot bi lahko.

SOCIALIZACIJA – proces skozi katerega se učimo razumeti, sprejeti in širiti naprej pravila, vrednote in norme, ki veljajo za družbo v kateri živimo in ki jih uporabljamo iz dneva v dan. Normalno povezuje socializacijo z otroštvom – šolo, starši in vrstniki – a socializacija se nadaljuje skozi vse življenje, saj se venomer nekaj novega učimo in smo vedno izpostavljeni nekim novim socialnim doživetjem, med drugim medijem.

Na splošno lahko rečemo, da velja neenakost za tri glavne dejavnike – spol, raso/narodnost in razred. Nekateri sociologi temu pravijo tudi »sveta trojica«, saj se v raznih raziskavah neprestano pojavljajo. So dejavniki za razvoj seksizma, rasizma in konfliktov med razredi. Poleg tega veliko vlogo pri ustvarjanju socialnih neenakosti ustvarjajo tudi stvari kot so religijska pripadnost, nezmožnost, status in podobno. Potrebno je tudi poudariti, da je neenakost globalni fenomen, ne samo zato, ker se pojavlja v vseh družbah ampak tudi zato, ker se te neenakosti pojavljajo tako na regionalnih, kot tudi svetovnih ravneh.

SOME UNDEREXPOSED FORMS OF SOCIAL INEQUALITY

Poleg spola rase in razreda velja omeniti tudi štiri ostale vire za diskriminacijo in socialno neenakost:

- religijska pripadnost

Veliko izmed 191 držav UN je sprejelo to, da je pravica njihovih državljanov svobodna izbira vere. Seveda pri tem obstajajo tudi izjeme. Omenimo samo dve. Prva izmed teh je vera »Bahai«, ki so jo preganjali v Iranu, kjer so bili njeni privrženci mučeni in ubiti. Obtoženi so bili laganja in zato preganjanja in mučenja. Tako so ostali brez vsega premoženja in pa tudi brez pravic do zaposlitve. Druga takšna vera je »Falun Gong«, ki so jo razglasili za tako imenovani »Evil cult«. Na Kitajskem jih je preganjala komunistična partija (CPC). Zabeleženih je bilo 2.786 smrti pripadnikov te vere in več kot 100.000 jih je bilo poslanih na prisilno delo.

- pravice manj sposobnih- problem mobilnosti

Diskriminacija na področju neenake mobilnosti (npr. invalidov), je prešla v zanimanje(ogorčenje?) javnosti, ko so bili dovozi, javne površine in toaletni prostori opremljeni z infrastrukturo namenjeno invalidom. Predvsem v ZDA je bila kategorija invalidov znatno razširjena z veliko podporo društva DREDF (www.dredf.org), tako da sedaj vključuje tudi tiste, ki trpijo za rakom, epilepsijo in diabetesom, kar ustvarja pribl. 49 milijonsko volilno telo in posledično tudi močan politični lobi. V mnogih revnejših državah tovrstne organiziranosti ni ali je zanemarljiva, tako da sta socialna pomoč in protekcija invalidov omejeni na priložnostne človekoljubne akcije posameznikov ali skupin. Casses idr. zagovarjajo razširitev pojma omejene mobilnosti tudi na druge izseke civilne družbe. Geografska izoliranost, stroški prevoza, nedostopnost raznih storitev in instanc dokaj neposredno povzročajo družbeno neenakost in segregacijo. Tudi finančna plat življenja, skupaj s fizično oddaljenostjo lahko v določenih primerih neposredno odločajo o življenju ali smrti; kot je bilo očitno v primeru revnejšega prebivalstva črnskih četrti v New Orleansu ob hurikanu Katrina.

- status državljana

V antični Grčiji so imeli Špartanci podrejene delavce – Messenske sužnje, kateri so jim morali dajati delež svojih pridelkov, niso smeli služiti v vojski in niso imeli nikakršnih družbenih pravic. Veliko sodobnih družb pa prav tako kaže na to, da se začnejo ustvarjati nekakšni novi sužnji – delavci, Veliko sodobnih družb pa prav tako kaže na to, da se začnejo ustvarjati nekakšni novi sužnji – delavci, ki sicer delajo a niso zaželeni biti državljani (zidarji...). Vprašanje, kdo ima dostop do volitev, državljanstva, brezplačne zdravstvene podpore, izobraževanja in drugega postaja trn v peti vsakdanjih debat. Vlada je tako izumila nekakšnečasne statute, ki določajo te delavce. Tako imajo sedaj tako imenovan »izjemen dopust k obstanku«, ki se ga morajo držati, če hočejo ostati v državi. Tako so sedaj začasni delavci, ki bodo dokler bodo in so ta čas nekakšna druga veja prebivalcev – državljani brez pravic kot jih imajo ostali (zdravstvo, šolstvo...).

- starost

Vedno več je starega prebivalstva in to bo kaj kmalu postal močen dejavnik družbene neenakosti. To še posebno velja za bogate Zahodne države ter Japonsko. Starejše ljudi se velikokrat povezuje z revščino, temu lahko pomagajo pa samo socialne pomoči (penzije...). V Veliki Britaniji so to revščino znali zmanjšati iz 1,8 milijona leta 1974 na 1,4 17 let kasneje. S podaljšanjem življenjske dobe se začnejo pritiski na zdravstvo, manj je zaposlenih ljudi in več tistih, ki potrebujejo pomoč in oskrbo. Poleg revščine so starejši ljudje bolj izpostavljeni raznim boleznim, bolj podvrženi nezmožnostim in psihičnim boleznim. Te bolezni lahko nastopijo zaradi osamljenosti ter izgub bližnjih oseb.

Ženske so bolj podvržene revščini v starejših letih kot moški, to pa iz več razlogov. Poleg tega, da živijo dlje, so bile tekom življenja v slabše plačanih službah (če so sploh bile) in so tako upravičene do nižje penzije, kot bi jo lahko prejemale moški.

V primeru revnejših držav in podeželskega prebivalstva pa poznamo drugačno dojemanje starejšega prebivalstva. Tukaj imajo ugled in spoštovanje in zato je njihovo življenje verjetno dosti lažje, saj jim vsi na nek način pomagajo. Nuklearna družina namreč največ pomeni. Tega pa niso poznali v Afriki še 50let nazaj, ko so bili starejši ljudje nezaželeni. Še najhujše od vsega je, da tudi oni začnejo postajati starši ponovno. Rdeči križ je tako leta 2001 objavil, da več kot 5 milijonov starih staršev skrbi za svoje vnuke, saj so ti svoje starše izgubili, večinoma zaradi AIDSa.

FEMINISM: CONFRONTING GENDER INEQUALITY

Skozi vso stoletje in še posebno od poznih šestdesetih let je začela nastajati zavest o raznih vrstah zatiranja, ki so ga bile ženske v zgodovini deležne. Mnogo žensk se je tako odločilo obnoviti osnovne vrednote od obstoječih teorij človeških in socialnih znanosti, kjer so bile te večinoma ignorirane in nerazumljene. Tako je posebno v sociologiji nastalo nekaj vplivnih in razločevalnih perspektiv.

Kljub tem vidnim stvarim šele v modernih časih ima ženski boj dolgo zgodovino. Že v 19. stoletju so se ženske priključevale kampanjam proti suženstvu in pri zahtevi o zaporniški reformi. Prav tako so se začele boriti za volilne pravice, še posebno v ZDA. Pred prvo svetovno vojno se je oblikovalo tako imenovano »suffragette movement« (sufražetke po domače). Postalo je značilno gibanje za množične proteste v mnogih naprednih državah. Zahteva po volilni pravici je stala ob strani tisti o enakopravnem šolanju in enakih

zaposlitvenih pogojih tako moških kot žensk. Tako so se borile za enak dostop do družbenega in javnega življenja.

Poznamo dva vala feminizma:

- Prvi val feminizma (liberalni feminizem): Zahteva se enake pravice tako za ženske, kot za moške..

- Drugi val feminizma (radikalni feminizem): Od 1960 naprej se že širi ideja, da so ženske verjetno nekatere sposobnosti bolj razvite kot moški in bi bile verjetno boljše voditeljice, imajo večjo zmožnost vzgoje in močnejša nagnjenja za iskanje harmoničnih zvez

Štiri glavni predlogi so nastali v poznih šestdesetih letih – v drugem valu feminizma. To so:

- moške in ženske vloge in značilnosti so večinoma naučene in naložene posameznikom, to je pa posledica v procesu družbenega razvoja

- ženski prispevki k socialnemu življenju so vedno gledani kot manj pomembni od tistih, ki so jih naredili moški

- odnosi v dejansko vseh družbah so bili označeni kot dolgo-držeči kulturni sprejem spolne neenakosti

- oblike zatiranja žensk so se premaknile iz osebnih na javne sfere

THE ENGENDERING OF FEMININITY AND MASCULINITY

V skoraj vseh družbah se domneva, da je moškost in ženskost nekaj, česar se ne da spreminjati. Moški so pogumni bojevniki, tehnični mojstri, racionalno razmišljajo in še in še in še, medtem ko so ženske zadolžene za stvari doma. Delitev dela je bila tako vedno pogojena s spolom.

Drugi val feministk se s tem ni strinjal. Pravijo da je spol pridobljen in ni vse odvisno samo od bioloških značilnosti. Peterson in Runyan sta tako povedala, da smo se skozi kulturno specifično socializacijo naučili, kako biti moški ali ženska in prevzeti to vlogo.

THE GENDER HIERARCHY AND FEMALE SUBORDINATION

V večini družb ženske in moške službe niso samo pojmovane kot različne in izključujoče ampak so vrednotene popolnoma drugače. Za moška dela velja, da so bolj »družbeno uporabna«, težja in »pomembnejša« kot tista ženska. Feministi trdijo, da je to zaradi hierarhije v družbi, kjer je spol zelo različno pojmovan. Ta neenakost med spoloma se večinoma nanaša na javne zadeve in ne na osebne, družinske stvari. V okolju slednjih so ženske pogosto podvržene moški dominaciji iz strani možev, sinov ipd., ki so posledica kulturnih vrednot oziroma ekonomske odvisnosti.

PATRIARCHAL SOCIETIES AND PATRIARCHAL RELATIONS

Potekalo je že mnogo razprav o vzrokih in posledicah ženske podložnosti v povezavi z moško dominacijo i.e. patriarhijo. Tovrstne razprave potekajo tudi med krogi feministk samih; tako so se razvila različna tolmačenja tega fenomena. Različne razlage se opirajo na poudarjanje razredne strukturiranosti družbe (marksizem), religioznih nauk, v zadnjem času pa tudi psihoanalitičnih pristopov. Zaradi vsega naštetega je podrobnejša analiza fenomena patriarhije skoraj nemogoča saj vključuje preveč heterogenih faktorjev.

Zgodnji sociologi kot so Maine, Engels in Weber so definirali patriarhijo kot sistem socialne organizacije v kateri so najstarejši moški v družini uveljavljali več ali manj neomejeno oblast tako nad mlajšimi moškimi kot tudi ženskami in kjer je produkcija slonela skoraj izključno na posameznem gospodinjstvu. Patriarhijo so razumeli kot socialno obliko točno določenih zgodovinskih (predindustrijskih) obdobj in združb. Za Webra je klasična oblika patriarhije

obstajala že več tisoč let v obliki socialnih vezi, ki so bile slonele na krvnih in sorodstvenih vezeh, ekonomska aktivnost pa je bila povečini nomadska (to je še posebej veljalo za srednje-vzhodne kulture).

Skozi zgodovino je ženska vedno nosila neposredno odgovornost za vzgojo otrok in hišnih opravil, ki so vključevala skrb za vodo in ostale potrebščine. Te ženske so poleg lastne družine morale nemalokrat skrbeti tudi za širši krog sorodstva. Ravno ta vloga ženske pri skrbi za hrano je bila najbolj očitna v različnih oblikah kmetijstva in je dandanes preveč zanemarjena. v nasprotju z afriškim primerom so ljudstva v večini predelov Azije in Srednjega Vzhoda prakticirala bolj intenzivne in učinkovite oblike poljedelstva. Te so vključevale različne oblike skupnosti, zemlje, pa tudi skrbi za obdelovalne površine, ki so slonele na namakanju, uporabi vprežne živine ipd. Tovrstna intenzivnost poljedelstva je ustvarila delitev dela po spolu v katerem so moški igrali veliko pomembnejšo vlogo kakor njihovi sodobniki v drugih predelih sveta. Ženske so zato skrbele za lažja opravila in manjšo živino. Nenazadnje je tovrstna razdelitev bila posledica religioznih prepričanj v katerih je bila ženska omejena znotraj domačega ognjišča in opravil bolj ali manj neposredno povezanih z njim. Skrajna oblika tovrstne oblike je zahteva islamskih družb po »purdahu«, ki pa zaradi neposredno socialnih razlogov v revnejših predelih ni bila vedno možna.

Kandiyoti je zagovarjal trditev, da se lahko ženske, ki živijo v takšnih družbah pogajajo s svojimi možmi glede patriarhatskega varovanja v zameno za podložnost in lastnino. Tako so se lahko tudi upirale spremembam vpeljanih s strani moškimi, če so le te ogrožale žensko varnost. Ravno zaradi tega pa ženske v patriarhatih ne bi smele biti vedno obravnavane zgolj kot pasivne žrtve.

FROM PRIVATE TO PUBLIC FORMS OF PATRIARCHY

Kot že omenjeno v prejšnjem poglavju traja konceptualna shizma o genezi patriarhije že dalj časa poglobila pa se je v sedemdesetih letih dvajsetega stoletja, kar nam pojasni podrobnejši vpogled v percepcijo fenomena patriarhije različnih ideoloških in/ali znanstvenih frakcij feministk. Walbyjino delo je še posebej uporabno pri poskusu razumevanja nedavnih sprememb na tem področju. Le-ta predvsem verjame, da razlogi zanje ležijo v značilnostih patriarhalne dominacije industrijske družbe. V loku zadnjih 150 let je javna sfera postala ženskam dostopnejša. Vseeno pa so ženske še vedno izkoriščane in ostajajo subjekt novih patriarhalnih oblik. Novo dinamiko le-teh je Walby lepo prikazala v primerih spodaj:

- ženske so pridobile mnogo pravic na področju zaposlovanja in so se tudi uspešno vključile v raznorazne ekonomsko-tržne sfere, kljub temu pa so še naprej manj plačane od moških.
- Izbira na trgu ponudnikov dela se je znatno razširila in s tem tudi ženska zaposljivost na različnih področjih, vseeno pa ostaja ženska v obče-družbenih predstavah še vedno tista, ki v največji meri skrbi za naraščaj
- Tudi seksualna emancipacija se kaže v tipično dvostranskem razumevanju moške in ženske vloge. Tako so ženske še vedno močno podvržene spolnemu nasilju iz strani moških, poleg tega pa seksualni svobodi navkljub ostajajo ženske tarča spolne diskriminacije kot posledice stereotipov in navad
- Novi modeli ženskosti prikazani s strani medijev, kažejo v smeri novih priložnosti in emancipacije, kljub temu pa sta osebna izpopolnitev in razvoj še vedno razumljena kot materinščina, heteroseksualnost in trajno in ljubeče zakonsko razmerje.

RACE AND ETHNICITY

Druga največja mera neenakosti je rasa in pa njen fenomen – narodnost. Ko je govora o neenakosti zaradi rase nam seveda najprej na pamet pade rasizem – diskriminacija drugih ras

zaradi razlik. Toda ni bilo vedo tako. Človeška rasa naj bi namreč pomenila enotno nacijo, ki naj bi imela več skupnih stvari kot pa razlik – delimo si namreč več karakteristik ki nas združujejo (fizične, biološke in socialne), kot pa tistih, ki naj bi nas razločevale. Bolj kot govora o rasi bi tako za današnje dneve veljalo govoriti o človeštvu.

Rasa je bila tudi uporabljena za delitev ljudi v določene skupine in povezovanje »enakih z enakimi«. To je ponavadi vključevalo isti jezik, enako zgodovino ipd., to kar bi danes smatrali kot nacija. Pred drugo svetovno vojno se je govorilo o več rasah kot so »Francoska«, »Nemška«, »Angleška« in podobno, danes ima pa beseda nekako čisto drugačen pomen in bi lahko takšno pojmovanje smatrali celo kot slabo.

Danes izraz rasa uporabljamo v dveh kontekstih – prvič kot nekaj znanstven izraz, ki ga uporabljajo biologi in antropologi in drugič kot sociološki pomen, ki nam pomaga razumeti različne načine heterofobije (homofobija?).

EVALUATING BIOLOGICAL NOTIONS OF »RACE«

Ideja o ločevanju ljudi po rasnih kategorijah se je začela v šestnajstem stoletju in je bil pomemben del za biologe in antropologe do 50ih let 20. stoletja. Rasa je za njih predstavljala individualni karakter in temperament, strukturo socialnih skupnosti in ostalo. Čez čas se je to pojmovanje spremenilo – v to, katere rase so večvredne in katere manjvredne.

To je še najbolj prišlo v veljavo v času druge svetovne vojne, ko je na bojnih poljih prišel v veljavo nazi-rasizem in antisemitizem. Tako so bili tisi manjvredni (»Undermenchen« - podčlovek) poslani v koncentracijska taborišča in pobiti. Poleg teh dogodkov velja pri rasizmu govoriti tudi o **apartheidu** v Južni Afriki, ki tudi uporablja rasne kategorije, na primer ljudje katere rase bodo opravljali kakšno delo, kakšne pogoje za šolanje bodo imeli in podobno. Tudi poroke so bile možne zgolj med ljudmi iste »kategorije«. Tako so bile vse tiste dobre službe recimo rezervirane zgolj za bele prebivalce. Apartheid je bil v Južni Afriki končan z izvolitvijo Nelsona Mandele za predsednika, leta 1994, a še vedno se marsikje lahko opazi njegove ostanke.

Kljub vsemu temu, nekatere skupine biologov in antropologov še vedno trdijo, da je pomembno razlikovati med rasami in raziskovati med podvrstami človeške vrste. Na splošno pa biologi ne ločijo ljudi po fenotipu, ampak raje po genotipu. Nanašali se bodo na krvne skupine in njihovo raztresenost po svetu, na posamezne gene, na kromosome različnih populacij...

Diskusije in raziskavo na teh področjih so govorile tudi o inteligenci med različnimi ljudmi. Eden izmed vodilnih genetikov, Steve Jones je pa povedal, da to rasa in barva kože ne more bit nikakršen vzrok za razne predsodke, saj je človek produkt približno 50.000 genov, od katerih je le 10 neposredno povezanih z barvo kože, ogromno je pa seveda še neraziskanih,, zatorej rasa težko vpliva na posameznika, na inteligenco in ostalo. Vsaj raziskano še ni tako.

BOX 6.2. rasa in inteligentnost; poskusi ZDA

IQ testi so se prvič pojavili na Ellis Island (NY), v 1. sv. Vojni so jih dali vojnim rekrutom in izobraženim. Najnižje so bili Afričani in Američani iz V in J Evrope. V 1960-ih je Jenson (na Harvardu) rekel, da je 80% sprememb v vrednosti IQ zaradi dednosti in Afričani so imeli prirojene manjvredne sposobnosti. Murray in Herrnstein: neenakost je v srcu človekovega stanja, razlikuje v naravi stvari. Namesto ras, je njun svet sestavljen iz klanov.

SOCIOLOGICAL NOTIONS OF RACE

Sociologi pravijo, da so rasne kategorije uporabljene v raznih diskurzih, tako v javnem kot v zasebnem življenju, pa tudi v politiki. Toda beseda rasa se večinoma uporablja zgolj zaradi barve kože, barve las ali oči. To pomeni da predstavlja za sociologe, nasprotno kot za biologe velik del raziskovanja fenotip (pri biologih je genotip). Tako je govora samo o »črnih«, »belih« in »rumenih«. Toda tukaj nastanejo prvi problemi, saj imamo samo za primer besede

»črna« rasa po svetu zelo različna pojmovanja. V apartheidu v Južni Afriki so bili »črni« vsi ne-beli prebivalci, »črnci« v Avstraliji so mišljeni kot Aborigini, »črnci« v Braziliji so samo tisti, za katere je jasno, da njihovi predniki izvirajo iz Afrike itd. Podoben problem nastaja pri »rumeni« rasi. Za večino ljudi je namreč rumena rasa vse, vključno z azijsko, japonsko in malezijsko raso, a pri njih je to pojmovano zelo različno – med sabo se namreč močno razlikujejo.

Rasne spremenljivke so socialno in politično skonstruirane in rekonstruirane v točno določenih okvirih. Zato nekateri sociologi menijo, da rasa ne pomeni dovolj za raziskovanje v sociološkem smislu. Nekateri kot so Miles bi »raso« najraje kar uničili. Pa tudi če so raze družbeno konstruirane, to še ne pomeni, da so nepomembne. Ljudje še vedno razmišljajo o ločevanju med rasami in tudi če beseda »rasa« ne bi obstajala, bi mišljenje še vedno ostalo enako – ljudje smo si tako ali drugače namreč različni.

Rex tako predlaga, da lahko upodobimo »medrasni odnos«. Če je interakcija konfliktna, sovražna in diskriminatorna imamo »medrasni odnos«.

ETHNICITY

Razlikujemo med raso in etničnostjo. V primeru rase je družbena struktura osnovana glede na fizični izgled, medtem, ko je družbena struktura etničnosti osnovana na manj očitne razlike - kot je npr. kultura, jezik in religija. Ali drugače: Rasa → socialni konstrukt temelji na psihični različnosti in Etničnost → temelji na manj očitnih razlikah, vendar na družbeni stigmi (kultura, religija, jezik). Zdaj je mogoče bolj sprejemljiva raznolikost družbenih identitet. SITUATIONAL IDENTITY → pojavi se kot individualni konstrukt in predstavnik katerekoli družbene identitete

RAZREDI (Socialna slojevitost)

Premoženje Billa Gatesa je bilo 1. aprila leta 1999, ko je doseglo vrh, vredno 100 milijard dolarjev. Njegovo osebno premoženje je bilo torej večje od BDP-ja vseh držav na svetu, razen 18 najbogatejših. Na večer istega dneva pa je v ZDA 3 milijone ljudi spalo v zavetičih in na ulicah.

Taka ogromna razhajanja v premoženju znotraj neke države, so primerljiva z razhajanja med različnimi državami. Sociologi razlagajo taka in podobna razlikovanja z izrazom socialna slojevitost oziroma razredi. Strogo mišljeno pa so razredne razlike le ena vrsta slojevitosti, druge vključujejo:

- Suženjstvo: Veliko starodavnih družb je poznalo suženjstvo in tisti, ki so imeli status sužnja so do smrti opravljali dela kot so gradnje piramid, verskih spomenikov, namakalnih sistemov ter javna dela. V nekaterih drugih krajih kot npr. severni Nigerija, pa so bili hišnji služnji obravnavani nekoliko boljše, kot nekakšni služabniki. Ampak plantažnim sužnjem Novega Sveta se je godilo dosti slabše in so bili do emancipacije (leta 1834 British Caribbean, 1865 v ZDA) obravnavani kot dobrine in imovina, ki si jo lahko lastil, zapustil in cello podedoval. Na žalost je tudi danes na svetu še veliko sužnjev.
- Kastni sistem: V principu v povezavi z hinduistično Indijo, kjer kastni sistem sestavljajo štiri zaprte, teoretično neprepustne skupine katerim so dodeljene različne naloge in pomeni, status oziroma pripadnost neki skupini pa je podedovana. Najvišjo skupino predstavljajo duhovniki (Brahmins), sledijo jim vojščaki, prodajalci in delavci. "Nedotakljivi" spadajo celo pod to hierarhično delitev in so jim dodeljena najbolj umazana dela kot npr. pobiranje človeških iztrebkov iz greznic. Mahatma Ghandi si je prizadeval k osvoboditvi "nedotakljivih" od njihovega statusa s tem, da jih je preimenoval v *Harijan*,

ljudi od Boga, ter si prizadeval, da bi dobili vse družbene in državljske pravice.

Suženstvo in kastni sistem so sta sistema družbenega zaprtja, čeprav so v redkih primerih možni tudi prehodi znotraj sistemov. Sistem družbene slojevitosti pa nekako dovoljuje več oziroma mnogo več mobilnosti med razredi samimi, čeprav se prehodi ne dogajajo vedno samo navzgor v višje razrede. Predrazsvetljenski misleci so mislili, da so razredna razlikovanja naravna in božansko dodeljena. Sociologi pa so se prikazali tri pomembnejše vidike: Marksistična in neo-Marksistična pojmovanja razreda, "Webrov" pogled na razrede in uporabne definicije razreda.

MARKSISTIČNA IN NEO-MARKSISTIČNA POJMOVANJA RAZREDOV

Načelom Marx pozna in predstavi dva večja razreda, boržuazijo in proletariat (Communist Manifesto). Ob nekaterih priložnostih pa govori o tudi do šestih različnih razredih v Nemčiji in sedmih v Veliki Britaniji ter piše tudi o lumpenproletariatu (revni ljudje brez redne zaposlitve).

Osnovna ideja je temeljila na razlikovanju med "a class in itself" in "a class for itself". Marx je domneval, da se razrede da definirati po odnosu med sredstvi proizvodnje, distribuciji in menjavi. Za proletariat je menil, da nima prodati ničesar razen delovne moči ter da ni izgubiti ničesar razen "verig" ki so jih oklepale.

Pripadniki določenega razreda so po njegovem mnenju morali čutiti pripadnost temu razredu in ga braniti ter izvajati njegove interese. Francoske kmete je poimenoval "vreča krompirja", ki natrpna vendar nezmožna delovanja v svojo korist.

Marxov model je bil skritiziran na večih nivojih. Delavci imajo veliko več za izgubiti kot včasih, srednji razred se razvija in predstavlja ga veliko več del, zato ne moremo več govoriti o modelu, ki deli družbo samo na dva razreda. Veliko neo-Marxistov tako proba preoblikovati Marxovo verzijo delitve.

WEBERIAN VIEWS OF CLASS

Weber je mislil, da so Marxovi pogledi na slojevitost preveč osredotočeni na ekonomske dejavnike, menil je, da morajo biti upoštevani tudi politični in socialni aspekti. Tako je razvil tri križajoče se aspekte slojevitosti:

- razred, ki po opisu ni tako različen Marxovi shemi
- statusne skupine, ki definirajo socialno čast določene skupine
- politična moč, ki analizira kako so ljudje sposobni zavarovati svojo prednost v rivalskem okolju

Po Webrovem mnenju moramo sprejeti, da se mnogoterost razredne pozicije pojavi, ko se ti trije aspekti ne skladajo. Tako je lahko nek bogat kapitalist, ki pa zaradi svojega obnašanja ne spada v skupino, vržen iz elitnega kluba. Lahko pa nek pesnik ali medicinska sestra z majhnim prihodkom spoštovana in cenjena članica svoje skupnosti.

Ključni pojem: KULTURNI KAPITAL (Bourdieu) – Vrste znanja, sposobnosti, izobrazbe oziroma katerekoli vrste prednosti, ki daje nekemu višji položaj v družbi.

Starši dajejo svojim otrokom kulturni kapital, obnašanje in znanje, ki jim daje v novem okolju kot je izobraževalna ustanova prednost in možnost, da zlahka uspejo.

POJAV TRANSNACIONALNEGA RAZREDA

Ključna omejitev analiz uporabnega modela družbenih razredov je, da se še noben od izvajalcev tega ni pmaknil prek narodnih meja, čeprav se pojavljajo nekatere primerjave med dvema narodoma. Na vrhu razredne lestvice je bila elita vedno transnacionalna. Evropski kraljevi dvori so se med sabo poročali in tako obdržali posestva in politično moč v večih državah. Ta moč pa je bila eliti odvzeta v obdobju Francoske revolucije in bila dana v roke nacionalnim boržuzom, ki so uporabil državno moč za pridobitev bogastva in družbenega statusa. Po mnenju Sklaira pa naj bi vloga države počasi pojemala, zmeraj bolj pa bi se uveljavljale transnacionalne sile, kin e bi temeljile na državi temveč na transnacionalnih korporacijah. Moč transnacionalnih kapitalistov pa izhaja prav od korporacij, ki si jih lastijo. Kot pravita Robinson in Harris, naj organična formacija razredov ne bi bila več vezana na neko ozmelje in politično pravno oblast nacionalne države. Prav tako pa ugotavljata, da imajo člani razreda transnacionalnih kapitalistov tudi določene cilje : okupacijo ključnih položajev v politiki in centralnih bankah, organiziranje združenj, ki podpirajo globalizem(WTO), zasedanje v odborih za financiranje, dominacija organizacij kot so World Economic Forum...

INTERAKCIJE MED SPOLOMA, RASAMI IN RAZREDI

Družbena realnost ne pozna popolne delitve teh pojmov. V resnici so vsi delujejo povezano in se med seboj mešajo. Kompleksnost in prepletenost the dejavnikov preprečuje, da bi realno sliko videli le s pomočjo enega vidika.

Feministi zahtevajo, da podvržemo pomen razrednih in rasnih kategorij, pomenu spola. Po drugi strani pa marxisti velikokrat določajo rasni vidik kot najpomembnejšega. Rasa je predstavljena kot temeljna in logična prioriteta pred drugimi vrstami neenakosti.

Poskus, da bi enemu vidku neenakosti dajali prednost pred drugimi je lahko razumljen kot vrsta ideološke pripadnosti. Sociologi poskušajo narediti model, ki bi vseboval in upošteval vse vrste neenakosti.